

NAŠ DALJNI BLIŽNJI SVET

Marina Cvetajeva (1892–1941)

Tone
Pavček

Pet let pred svojo tragično smrtjo je ruska pesnica Marina Cvetajeva zapisala v nekem pismu prijatelju: »Sebi enaka po moči sem v življenju srečala samo Rilkeja in Pasternaka. Enega – pisno, pol leta pred njegovo smrtjo, drugega – nevidno. O, ne samo po pesniški moči! Po vsej moči, plus po pesniški moči (besedno-ustvarjalni).« Ni kaj: samozavestna, velika in, rečeno s sodbo zgodovine, pravična primerjava!

Eden od njiju, s katerima se je enakovredno primerjala – Boris Pasternak, je zapisal, kako največ priznanj v prihodnje čaka prav Marino Cvetajevo. Žal, ni zadel v polno, kajti čas, ki je viharil nekoč s svojo tragiko po usodi Cvetajeve in njene družine, je odviharil s svojimi velikimi spremembami v zadnjih letih, ko se je sesul tako imenovani edinozveličavni in edino srečni sistem lažnega socializma, tudi mimo minulih velikih vrednot, ki še zmeraj čakajo na – vstajenje in poveljčanje. Po sto letih od rojstva!

Pesniška zapuščina Marine Cvetajeve je velika in različna: za življenja je v Rusiji, Nemčiji, Franciji tiskala osem zbirk pesmi, vendar je glavnina izšla šele po smrti, v doslej najbolj popolnem izbranem delu štirih zvezkov v Parizu in v nepopolnem izboru v Moskvi za časa Gorbačova. Njeni članki, eseji, proza, drame, pesnitve (napisala je blizu dvajset pesnitev!) v celoti še niso bili natisnjeni v njeni domovini, ki jo je v letih po revoluciji zapustila, da bi se vanjo v vihuri že druge vojne vrnila umret; v domovini, v kateri je kot pesnica zmeraj bila, a katere sistem je ni nikoli priznaval. Nasprotno: ubil ji je moža, z lakoto pokončal maloletno drugo hčer, prvo za dolgo desetletje zaprl v sibirski gulag, nepolnoletnega sina poslal v smrt v vojno, njo zamočeval, preganjal, sovražil – bila je pesnica, bila je resnica. Sama je izumila o tem dve značilni formuli:

»Pesnica je odgovor. – Ne odgovor na udar, marveč na trepet zraka – stvari, ki se še ni zganila. Odgovor na pred-udar. A ne odgovor, ampak pred-odgovor.« In druga: »Vsa naša umetnost je v tem, da uspešno postaviti vsakemu odgovoru, dokler ni izhlapel, svoje vprašanje.«

Cvetajeva je vedela za vprašanje časa in za predodgovor, a ni vedela za zlato sredino in tudi ni hotela vedeti zanjo. Bila je aktivna in strastna, angažirana in egaltirana, sama proti vsem, zmeraj drugačna in zmeraj nepredvidljiva: smejala se je na pogrebih, jokala na svatbah, zmeraj s svojo muziko in s svojim gonom-zagonom, pišoč svoj verz in svoje življenje. Njena poezija je vrsta tragičnih velikih tem: tragedija razhajanj, ločevanj, tragedija nespoznamov, neprestanega, večnega spora s seboj in z okolico, strastnosti, velike uničujoče disonance med visokostjo njenega pesniškega daru in ponižujočo, ubijajočo poniglavostjo in pritlehnostjo, v kakršno jo je pahnilo

življenje žene belega oficirja, kasnejšega sodelavca in žrtve enkavedejevske neusmiljenosti, begunke, emigrantke, ki je tolkla brezdomstvo, lakoto in nerazumevanje, pesnice, ki se je »vse življenje branila pred vsakodnevno banalnostjo z delom in se je tistega dne, ko se je to pokazalo kot nedovoljeni luksuz, ne vedoč, kje naj izgine v obupu, skrila nanagloma v smrt, ko je dala svojo glavo v drsečo zanko natanko tako kot pod blazino«. (Pasternak.)

PESMI

(Ob stoletnici pesničinega rojstva)
prevedel T. Pavček

MARINA CVETAJEVA

* * *

Greš, meni podobne čudi,
pogled k tlom povešaš svoj.
Veš, jaz sem ga nekdaj – tudi!
Mimoidoči, postoj!

Preberi – ko si pelina
in makov nabereš cvet –
da so mi rekli Marina
in koliko štela sem let.

Ne misli, da tu je – gomila,
da vstanem v grozi iz nje...
Preveč sem sama ljubila,
se smejala, ko se ne sme!

In vili so se mi kodri
in bila kri v žilah takt...
Tudi jaz sem *bilá*, popotnik,
popotnik, ustavi korak.

Utrgaj si bilko, poišči
še jagodo med zelmí,
saj večjih od pokopaliških
in slajših sadežev ni.